

- ▶ **Klinisk retningslinje om diætetisk behandling ved cøliaki**
- ▶ **Nyt fra ONCA**
- ▶ **Osmolaritet**
- ▶ **Danske artikler om ernæringens rolle i kræftbehandling**
- ▶ **Ernæringsugen**
- ▶ **DSKE-legater til Ernæringsugen i Danmark**
- ▶ **Klummen**

Klinisk retningslinje: cøliaki

Af Mette Holst

Så er en ny klinisk retningslinje fra DSKE igen på trapperne. Denne gang handler den om diætetisk behandling ved cøliaki. Forfatterne er klar med en høringsversion og et høringsbrev, der sendes ud sammen med dette nyhedsbrev. Retningslinjen er udarbejdet af førende danske eksperter: Mia Rasholt, klinisk diætist, Ernæringsklinikken, Regionshospitalet Horsens, Mette Borre, klinisk diætist, Lever-, Mave- og Tarmsygdomme, Aarhus Universitetshospital, Anders Dige, overlæge, Lever-, Mave- og Tarmsygdomme, Aarhus Universitetshospital, og Anne Bille Olin, klinisk overdiætist, Børne- og Ungeafdelingen, Hvidovre Hospital.

Gruppen håber på mange relevante inputs fra fagpersonale der arbejder med patientgruppen. Retningslinjen diskuteres på et DSKE-initiativmøde på Hvidovre Hospital tirsdag 1. oktober 2024. Program følger på hjemmesiden. Der bliver også mulighed for virtuel deltagelse.

Nyt fra ONCA International og -DK

Af Mette Holst

Kort før årets internationale "stakeholdermøde" / konference i starten af denne måned, udkom ENHA (*European Nutrition for Health Alliance*) med et manifest, der som et opråb til den politiske verden især, advokerer for lige ernæringsbehandling af alle borgere i EU, og herunder ernæringsbehandling som en menneskeret. Og det var også ret tydeligt på den første dag på konferencen, at manifestet havde sat sit præg, om end der fra WHO's side og også fra de italienske politikere, blev brugt meget krudt på at snakke om forebyggelse i relation til sundhed, fødevarer, bæredygtighed og fedmeepidemi. Jeg var faktisk tæt på at tabe sutten, men så kom dag 2 og satte mig igen ved godt mod. I den Danske delegation bestående af ONCA-dk medlemmer, hvor vi desværre måtte undvære vores repræsentant fra lungeforeningen og vores Chefsekretær fra Dansk Erhverv, delte vi os op så vi fik mænget os i næsten alle

sessioner. Mine vigtigste "takes" var at vi nok skal slå os til tåls med at vi hverken politisk eller forandringsmæssigt kommer særlig langt med de små tal der kommer ud af mange af vores (inkl. mine egne) studier. Der skal massive tal og sundhedsøkonomisk dokumentation på bordet, for at ændre i de trængte politiske prioriteringer. I den forbindelse gav Professor Henrik Højgaard Rasmussen et (ifølge deltagerne) meget inspirerende oplæg på baggrund af de helt initiale tal vi har fra en pågående sundhedsøkonomisk evaluering, som forventes at udkomme i et samarbejde mellem ONCA-DK og DSKE til efteråret, og som præsenteres online mandag 4. november 2024 – på ernæringsugens første dag ved Henrik og undertegnede.

Nu ville det jo have været naturligt at jeg havde deltaget i sessionen om *Malnutrition Awareness Week*, men AK- jeg blev bedt om at deltage i diskussionen i en session om Tarmsvigt og må vente med at se slides præsentationerne når de kommer op på hjemmesiden [Optimal Nutritional Care for All \(european-nutrition.org\)](http://Optimal Nutritional Care for All (european-nutrition.org)). Ikke desto mindre endte jeg med at være superglad for at være endt i tarmsvigtsmødet. Som mange af jer ved, er vi det land i verden der behandler flest patienter med tarmsvigt med hjemmeparenteral ernæring, og det skyldes nok ikke at vi "laver" flere tarmsvigt end andre lande, men at vi tilbyder en levelig behandling til vores patienter der for næsten alles vedkommende ikke ville overleve sågar den næste måned. Vi har stadig meget at arbejde med i forhold til lighed i behandlingstilbud herhjemme, men mens England næsten står mål med vores behandlingstilbud, er der er uendelig meget at arbejde med i andre europæiske lande. Til min store overraskelse er det fx sådan at I Italien, hvorfra der udgår en del forskning om hjemmeparenteral ernæring fra Loris Pironi og hans gruppe i Bologna, er der faktisk kun 2 tarmsvigtcentre. Som bekendt er Italien jo et uhyre stort land, og hvis man vil have behandling, er man tvunget til at flytte til et sted i nærheden af et af de to centre, da hverken transport eller finansiering på tværs af regioner er en mulighed.

I regi af ESPEN og ONCA er der nedsat en arbejdsgruppe til fokus på kronisk tarmsvigt. Derfor lanceres 1. februar 2025 den første Internationale IF (Intestinal Failure) dag. Mere følger i nyhedsbreve og på www.dske.dk i efteråret 2024.

ENHA-Manifestet kan tilgås her:
<https://european-nutrition.org/manifesto-for-health-equity-in-eu/>

Osmolariet

Af Tina Munk

Endelig, Endelig, Endelig - nu kan vi på Region Hovedstadens hospitaler opspore hyperosmolær dehydrering (væske-dehydrering). Den beregnede osmolaritet kan fra 3.6.2024 bestilles i LABKA. Brugen af den beregnede osmolaritet anbefales af ESPEN. Ref.: Volkert D, Beck AM, Cederholm T, Cruz-Jentoft A, Goisser S, Hooper L, et al. ESPEN guideline on clinical nutrition and hydration in geriatrics. Clin Nutr 2019;38(1):10e47.

[https://www.clinicalnutritionjournal.com/article/S0261-5614\(18\)30210-3/fulltext](https://www.clinicalnutritionjournal.com/article/S0261-5614(18)30210-3/fulltext)

Vi har siden, vi lavede vedhæftede studie (Munk T et al. 2021) i AMA her på Herlev, forsøgt at få en beregning af osmolaritet lagt ind i de laboratoriemedicinske informationssystemer. Siden vi lavede studiet, er brugen af den beregnede osmolaritet anbefalet i regi af Dansk Selskab for Geriatri (DSG) ("Vejledning i brug af subkutan væskebehandling hos den ældre patient"), i forbindelse med oprettelsen af DANFRIL databasen og i en klinisk retningslinje, der netop er færdiggjort af Dansk Selskab for Klinisk Ernæring i samarbejde med DSG.

I vores igangværende projekt Nyt-I-AMA, har vi i en 4 måneders periode opsporet knap 300 ældre patienter i AMA. Heraf var ca. halvdelen dehydrerede vurderet ud fra den beregnede osmolaritet - og som vedhæftede studie viste (Munk et al. 2021), er det kun ganske få der har diagnosen.

Håber vi sammen kan være med til benytte denne nye metode til at opspore og behandle de mange dehydrerede patienter, da dehydrering har mange alvorlige konsekvenser.

Der kan læses mere om projektet NYT-I-AMA https://www.herlevhospital.dk/afdelinger-og-klinikker/service_og_logistik/forskning/Forskningsprojekter/Sider/NYT-I-AMA.aspx

Danske artikler om ernæringens rolle i kræftbehandling

Af Mette Holst på inspiration fra Anne Marie Beck 😊

Der er udkommet endnu en artikel på baggrund af rundspørgen om ernæring blandt onkologer. Denne artikel, som er den seneste af tre, omhandler

vurderingen af prestige i arbejdet med ernæring i kræftbehandling. Der sås ingen tvivl om at der er progression i ernæringsfokus, omend der fortsat langt til målet hvad angår såvel holdninger som selvvalueret praksis.

Læs artiklen her:

<https://onkologisktidsskrift.dk/behandlinger/3382-overlaege-der-er-mere-prestige-i-en-pille-til-100-000-kroner-end-i-bedre-ernaering.html>

og den fulde rapport fra undersøgelsen, som indledes "I de senere år er der kommet øget fokus på lidt af et stedbarn i kræftbehandling, nemlig ernæring".

https://onkologisktidsskrift.dk/files/Ern%C3%A6rings%20rolle%20i%20kr%C3%A6ftbehandling_april%202024.pdf

Ernæringsugen

Af Mette Holst

Der er så småt gang i planlægningen af årets Ernæringsuge rundt omkring. Et virtuelt "kick-off", med 42 deltagere blev afholdt 4. juni over Teams. På mødet blev tankerne bag ernæringsugen præsenteret, og der blev præsenteret et udvalg af events der har været afholdt igennem de seneste år. Det blev også afholdt en "Menti-afstemning" om fordele og barrierer ved at lave events i ernæringsugen. På www.dske.dk <https://dske.dk/ernaeringsugen/> kan du se såvel inspirationskatalog med kontaktpersoner du kan spørge hvis du er i tvivl om hvordan du skal gribe et event an, præsentation fra mødet og hvordan du indmelder et event til hjemmesiden. Vi håber du vil indmelde dit event så vi kan vise verden hvor mange der faktisk interesserer sig for at udbyde events i ernæringsugen. Hjemmesiden vil løbende blive opdateret med events, men vi håber også man vil respektere lidt latenstid for det frivillige arbejde med alt dette.

Der arbejdes med afholdelse af en lille online workshop for deltagere der har indmeldt events og som vil deltage aktivt på et møde hvor deltagerne kan støtte hinanden til at få det bedst mulige event. Mere følger på hjemmesiden efter sommerferien, og følg også med på DSKE's facebookside.

DSKE-legater til Ernæringsugen

Af Lotte Boa Skadhauge

DSKE vil gerne være med til at markere Danmarks nationale ernæringsuge. Derfor har DSKE valgt at uddele 3 legater på hver op til 2000 kr. til aktiviteter og events.

Ernæringsugen afholdes i uge 45 fra mandag den 4/11 til fredag den 8. november 2024.

Ernæringsugen sætter fokus på sygdomsrelateret underernæring, som er et alvorligt, overset problem, som DSKE arbejder for at skabe opmærksomhed omkring på hospitaler, uddannelsesinstitutioner, almen praksis samt i kommunerne. I psykiatrien kan

ernæringsuges fokus også være på fejlnæring eller overvægtsproblematikker. Ernæringsugen skal skabe opmærksomhed på vigtigheden af måltider og ernæring i patientforløb på tværs af sektorer.

Tænk nyt – vær kreativ – skab opmærksomhed – lav små events – få nye ideer til implementering – lav inspirerende plakater og vejledningsmateriale er konkrete eksempler på indsatser, som DSKE gerne vil støtte med legaterne.

Legaterne kan søges af DSKE-medlemmer, som arbejder i alle sektorer af sundhedsvæsenet. Medsend gerne dokumentation for medlemskab.

Modtagerne af legaterne forpligtes til at skrive et indlæg om hvad de har brugt legatet til i ernæringsugen til DSKE's førstkomende nyhedsbrev. Derudover skal modtagerne af legaterne lave et kort indlæg til selskabets Facebookside med billeder af aktiviteter og events undervejs i ernæringsugen.

Ansøgningerne bedømmes af DSKEs bestyrelse med fokus på hvad der skaber opmærksomhed, er kreativt, nytænkende og fremmer ernæringsindsats i praksis.

Send en kort, motiveret ansøgning til bestyrelsens sekretær på mail: bestyrelse@dske.dk
Ansøgningsfrist mandag 16. september 2024 kl. 12.00.
Svar kan forventes indenfor 14 dage.

**OBS ernæringsugen afholdes i uge 45
altså 4-8. november 2024**

Klummen

Af Jens Rikardt Andersen

Er det sundt at faste? Eller er det farligt?

Der er mange meninger, men ikke meget videnskab at holde sig til. Faste kan jo også være mange ting. De klassiske KEY's studies fra Minnesota efter 2. verdenskrig viste nydeligt, at raske, unge mænd (militærnægtere) der fik i gennemsnit 2/3 af deres energibehov dækket under kontrollerede omstændigheder i 6 mdr tabte sig (overvejende fedtmasse, kun begrænset lean-masse) med ca. 20% af udgangsvægten med et fald i basalstofskiftet på ca. 40%, samt at der var en tydelig adaptation efter 3 mdr. Dette var en rask gruppe med en betydelig fysisk aktivitet, men vi bruger deres resultater til alt muligt.

Et andet af historiens eksperimenter er Ramadan fasten, som måske ikke er en faste, men en omlæggelse af energi-indtagelsen over dagen i en

måned-lang periode. Abdelrahim et al (Nutr Rev. 2023. doi: 10.1093/nutrit/nuad141) gennemførte en meta-analyse med beregning af effekt størrelserne på energi indtaget og makronæringsstof indtaget, samt relationer til måltidsfordelingen. De fandt 85 kvalitetsstudier (deltagere fra 9 til 85 år) med betydelig heterogenecitet. Studierne var fra 22 lande og 4 kontinenter. Der fandtes samlet en signifikant reduktion i energi på ca 140 kcal/dag, på kulhydratindtag på ca. 24 g/dag, protein ca 4 g/dag, fedt på 2 g/dag og mest udtalt på vandindtag – 350 ml/dag. Der var tydelige forskelle på effekterne af alder, fysisk aktivitet og sygdom. Alt i alt konkluderer de, at **de væsentligste forandringer består i det ændrede måltidsmønster og ikke fasteperioden i løbet af dagen**. Der var lidt særligt omkring idrætsudøvere, som havde vanskeligheder med væskebalancen, men ellers kunne der ikke påvise skadevirkninger.

Der er for tiden rigtig mange oversigtsartikler om fasteregimer af varierende art, men kun få originale, videnskabelige arbejder med en rimelig metodeanvendelse. Mange af sådanne er kasuistikker eller spørgeskemaundersøgelser, som f.eks. Ribeiro et al (Cureus 2024; 6;16(4):e57718) hvor man så på livskvaliteten hos kvinder med mamma-cancer ved at udsende et valideret, europæisk spørgeskema ud i en Facebook støtte gruppe. Kun få fulgte diæter med ketogen diæt eller vekslende faste, men de der fulgte diæt havde færre symptomer og bedre livskvalitet. Spørgsmålet er jo nu, hvad et sådant forsøg egentligt viser. Interventionsgruppen har jo udvalgt sig selv, formentlig fordi disse kvinder havde overskud til at forsøge noget nyt og fandt ud af, at der var en gevinst. Det samme mønster ses i mange publikationer med ketogen diæt. Gode resultater hos de patienter og personer, der har god effekt. En genuin ringslutning, ikke?

Deshmane & Muley (Cureus 2024;16:e57624) undersøgte i Indien livskvalitet hos 51 velbehandlede patienter med type 2 diabetes mellitus (kun Metformin) i et cross-over design mellem. Diæterne var kontinuerlig kalorierestriktion med små måltider og kalorierestriktion med 2 måltider dagligt. Alle fik målt blodsukker kontinuert. Det mest markante

resultat var, at uanset diæt så havde den en gavnlig effekt sammenlignet med en kontrolperiode før forsøget. Der var ingen forskel på de 2 interventioner, men når alle resultater blev analyseret under et, så var der klar korrelation mellem effekten på blodsukkeret og livskvaliteten. Et sådant forsøg udsiger jo ikke meget om faste og måltidsmønstre, men bekræfter kun, at det kan betale sig at kost-intervenere selv hos patienter med velreguleret DM2 bedømt ved HbA1c. Kontinueret glukosemåling giver et mere nuanceret billede af regulationen.

Indenfor det kardio-vaskulære område er der vist mange, positive resultater af intermitterende faste på de klassiske risikofaktorer. Om effekter er pga kalorierestriktion eller ændret sammensætning af indtaget, har jeg aldrig helt kunnet blive klar over. Dutzmann et al (Circ Heart Fail 2024. doi:

10.1161/CIRCHEARTFAILURE.123.010936) undersøgte effekten af intermitterende faste hos 48 patienter, der havde overlevet STEMI (ST-elevations myokardie infarkt) i et randomiseret design. Kontrolgruppen fik der traditionelle hjertediæt i afdelingen. Henholdsvis 22 og 20 patienter gennemførte programmet. Det primære endepunkt var venstre ventrikel funktion (*ejection fraction*) og forbedringen var signifikant bedre i gruppen med intermitterende faste 7% bedring versus 1% bedring. Desuden fandtes signifikant større reduktion i diastolisk blodtryk og kropsvægt i fastegruppen. Compliance var 84% i fastegruppen. Om den gavnlige effekt var sekundær til vægttab og kalorierestriktion eller til sammensætning af kosten kan man ikke se.

Der er stadig åbne spørgsmål om virkningsmekanismer og uheldige effekter af fasteregimer, men det ser lovende ud på det kardio-vaskulære område. Flere kontrollerede undersøgelser med minutvise kostregistreringer ville være dejligt.

Datoer i DSKE

Se programmer og tilmeld dig via: [Arrangementer | dske.dk](#)

Bæredygtighed i ernæringsbehandlingen

Tid: 26.9.2024 09.30-16.00

Sted: København (sted annonceres senere)

Tilmelding: Ja, følger. Pris: Ja, følger
Programmet er ikke endeligt på plads. Men vi påtænker at berøre følgende emner:
Hvilken indvirkning har miljøpåvirkning fra kost og ernæring på vores genom
Livscyklusanalyse, hvad er det? Kravene til LCA i sundhedsvæsenet
Aminosyre kvalitet ved vegansk baseret ernæring
Bæredygtige hospitaler
Producentens overvejelser om bæredygtighed
Indarbejde bæredygtighed i den igangværende revision af Anbefalinger for den Danske Institutionskost.
Hospitalkøkkenet, en kampplads om bæredygtighed. Case fra Aalborg UH ift. fjernelse af veganerkost.

Initiativmøde om klinisk retningslinje om ernæring ved cøliaki

Hvidovre hospital 1. oktober og "virtuelt" program følger.

Ernæringsugen i uge 45, 2024

DSKE Temadag om 'Målrettet ernæringsindsats'

Sæt kryds i kalenderen onsdag den 6. november, hvor vi inviterer til DSKE Temadag om 'Målrettet ernæringsindsats'. Temadagen afholdes på Regionshospitalet Gødstrup. På temadagen kan du blandt andet høre om, hvordan Flavour Klinikken arbejder målrettet med kokkeskole for patienter med tab af lugtesans, hvordan mad og måltider kan målrettes den indlagte patients præferencer, og hvordan test af smags- og lugtesans kan bruges aktivt i ernæringsindsatsen til patienter som modtager behandling med kemoterapi. Program og detaljer vedr. tilmelding vil blive annonceret på DSKEs hjemmeside og her i nyhedsbrevet.

Program og tilmeldingslink på www.dske.dk

Program er klar på www.dske.dk. Del meget gerne i dit netværk og på sociale medier 😊

Hold øje med DSKE på Facebook:

<https://www.facebook.com/Dansk-Selskab-for-Klinisk-Ern%C3%A6ring-DSKE-825748844131759/>

Kommende aktiviteter udenfor DSKE:

Dansk vegetarisk forening afholder ernæringskonference for sundhedsprofessionelle d. 20. August 2024 kl. 15.30 på Københavns Universitet

Deadline for indlæg til næste nyhedsbrev:

20. August 2024 k. 12

Send meget gerne indlæg eller ideer til indlæg til

Mette Holst: mette.holst@rn.dk

Skriv "Indlæg til DSKE Nyhedsbrev" i emnelinjen.

